

# Inspiratiedossier november 2023

Wat was het leuk om jullie te mogen ontvangen voor de sessie *Media, nieuwswijsheid en Burgerschap*. Dit document pakt de sessie nog een keer samen en linkt naar content over de besproken thema's.

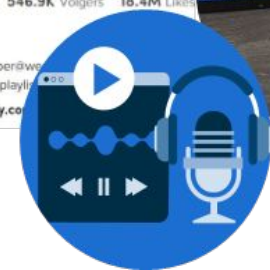
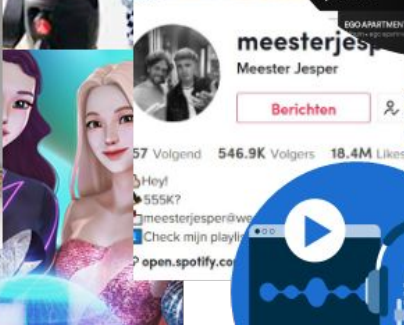
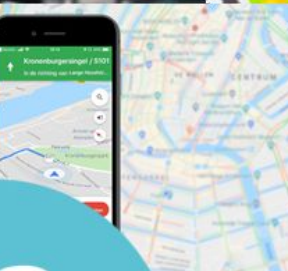
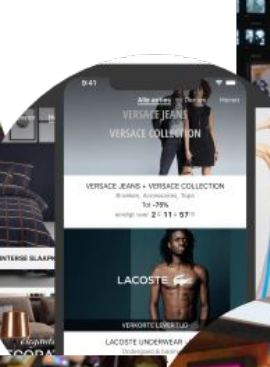




## Het leven in media

*"We leven niet met media, maar in media.  
Media zijn voor ons als wat water is voor vissen."*

*Uit: 'Het leven in Media' | Marc Deuze | Hoogleraar Mediastudie UVA*

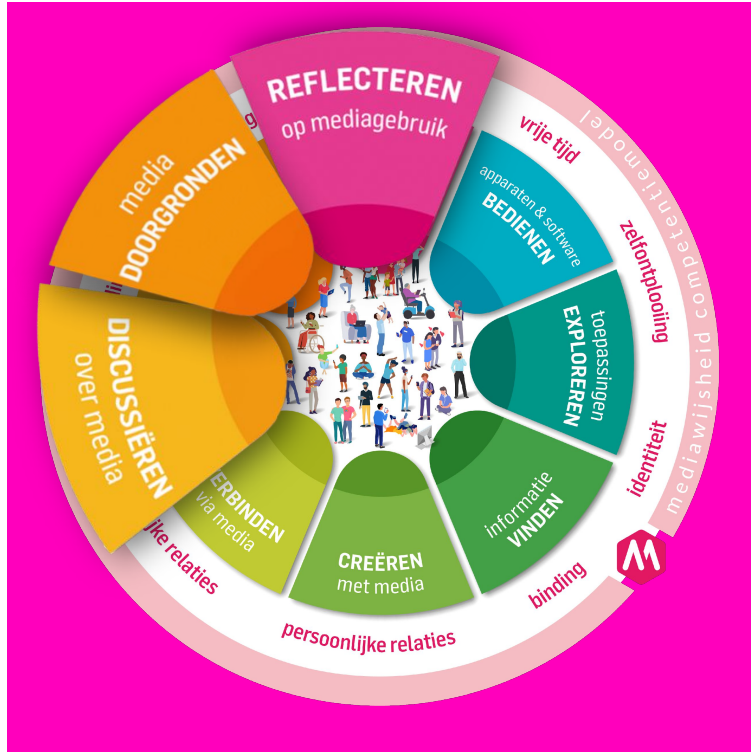


## Mediawijsheid bij Beeld & Geluid

Daar waar het in het model van mediawijzer over de ontwikkeling van persoonlijke competenties gaat, plaatsen wij de competenties *doorgronden, reflecteren en discussieren over media* door in een bredere maatschappelijke context.

Idee hierachter is dat er een correlatie bestaat tussen wie wij zijn als individu en onze rol in de maatschappij. We ontwikkelen tenslotte allerlei vaardigheden om zo goed mogelijk in een maatschappij te kunnen functioneren. Goed ontwikkelde persoonlijke competenties krijgen daarmee maatschappelijke waarden.

Hiervoor leggen we de focus op de kennis over effecten van (nieuws)media, hoe media worden gemaakt, de werking van de industrie, de werking van media op mening- en beeldvorming en het ontstaan en de kracht van de publieke opinie.





## Mobiel bellen in 1998

Documentairemaker Frans Bromet vraagt mensen op straat naar het nut van een mobiele telefoon. Leuk fragment om te bekijken met je leerlingen en na te bespreken. Wat valt op?



Bron: Beeld & Geluid

## Media en de maatschappij

### Burgerschap

De onderwijsprogramma's van Beeld en Geluid stimuleren actief (online) burgerschap en participatie met het 'Ik-Zij-Wij model'. Het model is een middel om het leven in media te duiden en biedt structuur aan eigen lessen over media.

Met als doel positief kritische en gelukkige mediapersoonlijkheden door geïnformeerd, bewust, betrokken en actief (wereld)burgerschap.

# Doen, durven of de waarheid?

*Democratie in digitale tijden*

*Samengesteld door  
Jeroen de Ridder, Rens Vliegenthart  
en Jasper Zuure*

Staat de democratie onder druk door digitalisering, nepnieuws en alternatieve feiten?

In de essaybundel ['Doen, durven of de waarheid? Democratie in digitale tijden'](#) leggen jonge wetenschappers uit wat we écht weten over politieke misinformatie op internet en sociale media. Dit project is een samenwerking tussen De Jonge Akademie en De Raad voor het Openbaar Bestuur.

# Nieuwswijsheid

## Kennis, houding & motivatie

Bij Beeld en Geluid zijn wij van mening dat ieder mens, van alle leeftijden en achtergronden, het recht heeft om betrouwbaar nieuws en andere informatie te kunnen herkennen, zodat iedereen gelijke kansen heeft om deel te nemen aan het maatschappelijke, politieke en sociale leven.

Nieuwswijs zijn bij Beeld & Geluid betekent: Het vermogen om de betrouwbaarheid van nieuws en informatie vast te stellen en op feiten gebaseerde journalistiek te herkennen zodat je weet wat je kunt vertrouwen en delen, en (autonoom) kunt afwegen hoe er naar te handelen.



2361 819



# KORT ONDERWYS, HOEDANIG MEN DE COURANTEN

best lezen en gebruiken kan.

DAARBY BEHOEVENDE

EEN VERKLARING EN UITLEGGING VAN  
de voornaamste Vreemde of Onbekende en ande-  
re KONST-WOORDEN, &c., die in de COU-  
RANTEN voor komen.

Als mede

Een Aanwyzing van de HOOFT en Voornaamste  
ZEE- en KOOP-STEEDEN door de geheele  
WEERELD, nameyk, in wat LANDSCHAP  
dezeive gelegen zyn.

Opgefeld ten dienste van de COURANT-LEZERS,  
als mede voor die gene welke Portien in Sche-  
pen hebben &c. dog inzonderheid voor de  
Onkundige in dezen, door

JOHANN HERMANN KNOOP,  
Liefhebber en Bevorderaar der Nuttige  
Wetenschappen.



Te LEEUWARDEN,

Gedrukt by ABRAHAM FERWERDA, 1758.



In 1758 schreef ene Johann Hermann Knoop een handreiking voor het lezen en begrijpen van couranten: *Kort onderwys, hoedanig men de couranten best lezen en gebruiken kan.*

In het boekje legt Knoop uit dat het begrijpen van nieuws, waar couranten destijds de voornaamste drager van waren, vereist dat mensen in de eerste plaats kennis van zaken hebben, zodat ze de nieuwe informatie die op ze af komt kunnen duiden. Als voorbeeld noemt hij topografische kennis, benodigd om te kunnen achterhalen waar nieuwsgebeurtenissen zich afspelen.

De handreiking is in zijn geheel te raadplegen via de Digitale Bibliotheek van de Nederlandse Letteren ([dbnl.org](http://dbnl.org)).

# Media en democratie

Betrouwbare nieuwsvoorzieningen in een democratie zodat we:



Een op feiten gebaseerde mening kunnen vormen



Zelfverzekerd kunnen deelnemen aan het maatschappelijke debat



Besluitvorming democratisch kunnen beïnvloeden

=

## PARTICIPATIE



Media dienen als gids om greep te krijgen op de werkelijkheid. Maar in hoeverre zijn ze een betrouwbare gids? Hoe komt de publieke opinie tot stand? En welke invloed heeft deze op het handelen van bestuurders, journalisten en burgers?

Het programma [Medialogica](#) van omroep Human onderzoekt het verschil tussen beeld en werkelijkheid. Speciaal voor onderwijs vind je op [Schooltv](#) een aantal ingekorte afleveringen waarmee Beeld en Geluid in samenwerking met Human de *Masterclass Medialogica* heeft ontwikkelt. Aan de hand van verschillende casussen worden de mechanismen en dynamiek tussen publiek, media, instanties en politiek blootgelegd. Deze dynamiek wordt ook duidelijk in de podcast [De Deventer Mediazaak](#). Een luistertip!

### Journalistieke praktijk

Van het verwerken van persoonsgegevens tot het doen van een WOB-verzoek en van het inzetten van 'overvaljournalistiek' tot de autorisatie van interviews. In de journalistieke praktijk loop je tegen tal van zaken aan die juridische implicaties hebben. Hier vind je een overzicht van de belangrijkste onderwerpen.

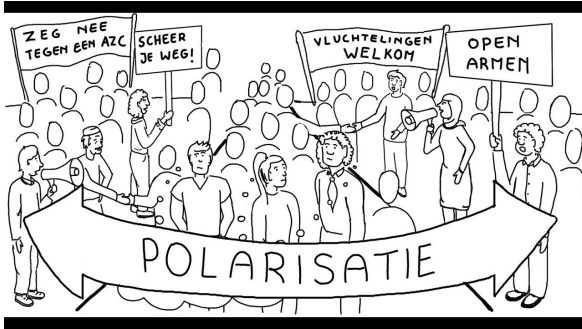
## Traditionele journalistiek



## Alternatieve journalistiek

### Interactief Verhaal

Eind april 2023 werd bekend dat de NPO staatssecretaris Uslu heeft verzocht de vergunning van Omroep ON! in te trekken, wegens het "stelselmatig" overtreden van de journalistieke code van de NPO. Pointer onderzocht het eerste jaar van Ongehoord Nieuws en checkten de feiten, spraken met oud-medewerkers en selecteerden de meest geruchtmakende fragmenten.



Desinformatie.  
De context

# Desinformatie

## [Lesvideo Fake News en Desinformatie](#)

IJsbrand Terpstra is journalist en een van de desinformatie-experts van DROG. Voor Beeld en Geluid op School maakte hij deze video waarin haarfijn wordt uitgelegd wat desinformatie is en hoe en met welk doel het wordt gemaakt. Ook laat hij zien wat de gevolgen kunnen zijn voor de maatschappij waarin we samen leven.



Om deze video te bekijken kun je via de link een account aanmaken. Met dit account krijg je toegang tot een groot deel van ons archief dat voor onderwijs ter beschikking is gesteld. De enorme collectie die kunt inzetten om je lessen te verrijken. Wij bieden gratis workshops aan voor onderwijsinstellingen om je te helpen er je weg te vinden en hoe je het materiaal kunt gebruiken. Mail voor een aanvraag naar [opschool@beeldengeluidopschool.nl](mailto:opschool@beeldengeluidopschool.nl)

**Polarisatie**

**Emotie**

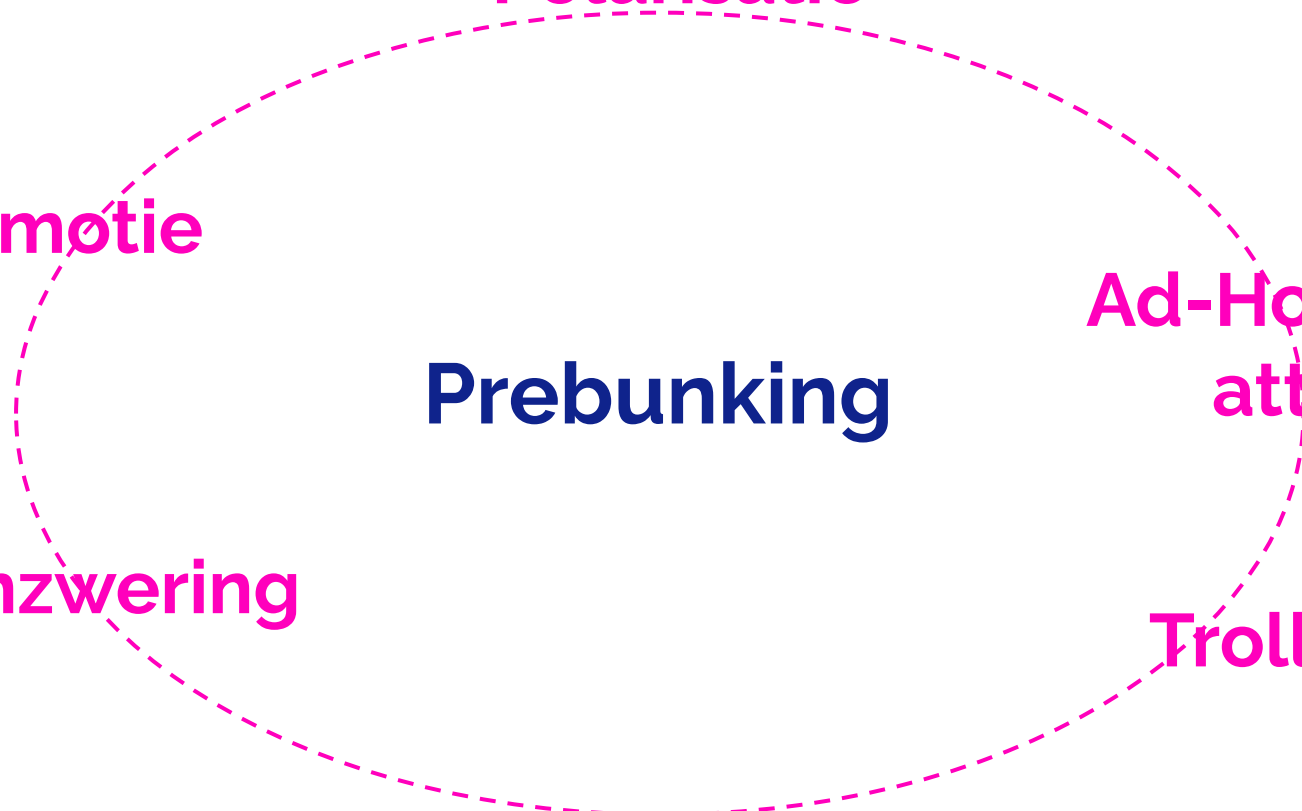
**Ad-Hominum  
attack**

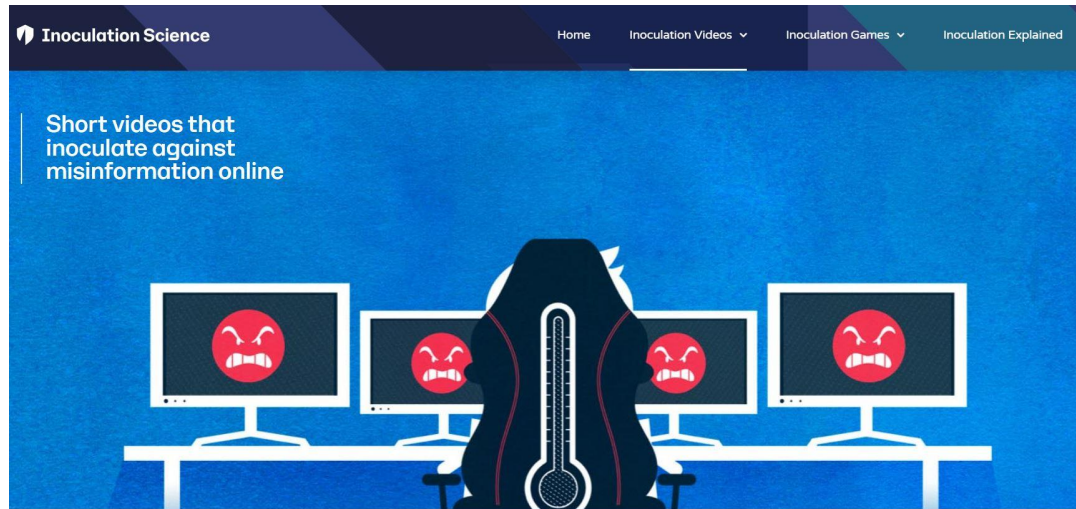
**Prebunking**

**Samenzwering**

**Trollen**

**Loos taalgebruik**





[Inoculation Science](#)

Geweldige site waar de inoculatietheorie en de technieken voor manipulatie aan de hand van video's en games wordt uitgelegd. En alles is vrij te gebruiken.



# Desinformatie



[Isdatechtzo.nl](https://isdatechtzo.nl)

Isdatechtzo.nl is ontwikkeld door Netwerk Mediawijsheid in samenwerking met [Beeld en Geluid Den Haag](#) en [ECP](#) om te informeren over de werking van desinformatie. De animaties en video's geven een heldere uitleg en zijn goed te gebruiken in de les.

[Kortecursusmanipulatie.nl](https://kortecursusmanipulatie.nl) (Bits of Freedom)

Wil je weten hoe je online gemanipuleerd en gecensureerd wordt?

Deze prachtig en laagdrempelig gemaakte 'cursus' laat zien hoe techbedrijven als facebook, Instagram en YouTube manipuleren wat online jij ziet, deelt en liket. Hoe zij onzichtbare fabeltjesfuiken creëren, informatie achterhouden en ons verslaafd maken aan likes en posts.

Deze cursus maakt het onzichtbare, zichtbaar.



Beeld & Geluid werkt nauw samen met de desinformatie experts van [DROG](#) en [TiltStudio](#). Zij ontwikkelen interventies en games vanuit de inoculatie-theorie.



#### [Bad News](#)

Van nepnieuws naar chaos. Hoe slecht ben jij?! Lok zoveel mogelijk volgers.



#### [Harmony Square](#)

Altijd al de samenleving willen ontwrichten met misleidende en manipulatieve posts? Dit is je kans! Speel Harmony Square en lieg, bedrieg en manipuleer erop los en leer zo de verschillende technieken te herkennen!



#### [Cat Park](#)

Je bent verhuisd naar een nieuwe stad, en je ontvangt een mysterieuze DM waarin je wordt uitgenodigd lid te worden van een groep die fel tegen het nieuwe cat park is.

INSIDE AN INSURRECTION

HBO ORIGINAL

# FOUR HOURS AT THE CAPITOL

NEW DOCUMENTARY  
STREAMING OCT 20

HBOmax



## Desinformatie

### [Four Hours at the Capitol](#)

De gevolgen van desinformatie waren nooit eerder zo zichtbaar als tijdens de bestorming van het capitol.

15000 relschoppers wisten op 6 januari 2021 het congres binnen te dringen waar op dat moment een vergadering gaande was. In de film 'Four Hours at the Capitol' delen demonstranten, politieagenten, leden van het Amerikaanse Congres en de Senaat hun ervaringen, vaak voor het eerst.

# Desinformatie

## [Poetins informatieoorlog.](#)

De Brits/Russische Peter Pomerantsev werkte tien jaar lang voor de Russische televisie tijdens Poetins presidentschap, en maakte van dichtbij mee hoe het Kremlin media inzet om de Russen een gemanipuleerde waarheid voor te schotelen. Fake news. Terug in Londen ziet hij het opnieuw gebeuren. Elk land, elke politieke partij: ieder z'n eigen waarheid. De pr-machine van Poetin was slechts een voorproefje.



Bron: Vpro Tegenlicht



## [My life as a troll](#)

Lyudmila werkte twee maanden voor een Russische trollenfabriek. Hier vertelt zij hoe zij getuige was van hoe orders werden gegeven en desinformatiecampagnes werden aangevoerd.

### [Nepnieuws uit Sint Petersburg](#)

De MH17-ramp vormde bijna vijf jaar geleden niet alleen het startschot voor langdurig geopolitiek touwtrekken, maar markeerde ook het begin van een grootschalige desinformatiecampagne waarbij Russische trollen de wereld ervan wilden overtuigen dat Oekraïne het vliegtuig neerschoot als provocatie.



## **DE GROENE AMSTERDAMMER**

### [Het MH 17 complot](#)

In het MH17-debat is een merkwaardige symbiose ontstaan tussen Russische trollen, ideologisch gemotiveerde burgerjournalisten en uitgesproken complotdenkers, vaak uit Nederland. Zij versterken elkaars ideeën en houden alternatieve theorieën levend.

## [Het trollenleger van Dotan](#)

Hoewel al wat langer geleden geeft het nog steeds inzicht in hoe een trollenfabriek te werk gaat.





### [Pointer](#)

Op sociale media wordt volop informatie gedeeld. Steeds vaker gaat het om informatie die niet klopt of bewust is gemanipuleerd. Welke misinformatie wordt er verspreid en wie zit daar achter? Met datajournalistiek analyseert het programma Pointer aan de hand van verschillende casussen berichten op sociale media en onderzoekt wie achter de misinformatie zitten en met welk doel de misleidende berichten worden verspreid.

### [Beeld en Geluid: Docententrainingen](#)

Met onze trainingen, speciaal ontwikkeld voor (toekomstige) docenten, spelen we in op de behoefte aan meer kennis over media, journalistiek en beeldcultuur. Na afloop kun je de opgedane kennis en vaardigheden toepassen in je eigen lessen en in gesprekken met leerlingen en studenten. De workshops zijn samengesteld volgens de meest actuele richtlijnen voor 'digitale geletterdheid' en 'burgerschap'. Bel of mail ons voor meer informatie en je wensen te bespreken.

### [Beeld en Geluid op School](#)

Beeld en Geluid op school is de naam van het volledige educatieve aanbod. Offline, met workshops in jouw klas of onze musea in Hilversum en Den Haag. Maar ook online, op het mediaplatform [beeldengeluidopschool.nl](https://beeldengeluidopschool.nl), onze digitale onderwijscollectie met relevant én gratis video- en audiomateriaal, speciaal geselecteerd voor het onderwijs. En dus ook voor jou!

Wij bieden kosteloos een workshop aan om je te helpen er je weg te vinden en te leren hoe je het materiaal kunt gebruiken. Mail voor een aanvraag naar [opschool@beeldengeluidopschool.nl](mailto:opschool@beeldengeluidopschool.nl)





Aan de slag met je klas:

Lesson Up  
Beeld & Geluid Onderwijs



Tips voor lesmateriaal van Beeld & Geluid:

Facebook



Volg Beeld & Geluid Onderwijs



LinkedIn

Verder praten over nieuwswijsheid:

Patricia van Rijswijk

[pvrijswijk@beeldengeluid.nl](mailto:pvrijswijk@beeldengeluid.nl)



Netwerk  
Mediawijsheid



[Mediawijsheid.nl](https://www.mediawijsheid.nl)

Op deze site van mediawijzer.net vind je allerhande dossiers rondom mediawijsheid-thema's.

Met informatie, inspiratie en lesideeën over veilig mediagebruik en verwijzingen naar organisaties voor meer hulp en ondersteuning.

[Mediawijzer.net](https://www.mediawijzer.net)

Een netwerk van meer dan 1000 partners waar kennis, kunde en inspiratie samen komen.

Ook vind je daar het [mediawijsheidcompetentiemodel](#) met uitleg over competenties en gebieden waar deze vaardigheden op van toepassing zijn.

[Mediawijs](#) is het Vlaamse Kenniscentrum Digitale en Mediawijsheid van de Vlaamse overheid en imec vzw. Mediawijs helpt de inwoners van Vlaanderen en Brussel om digitale technologie en media actief, creatief, kritisch en bewust te gebruiken en begrijpen om deel te nemen aan onze maatschappij. De site heeft dossiers waar kennis en lessen worden gedeeld. Wij zijn fan!